

Rapport 2010:51

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2

Sandbyhovsområdet

Intill RAÄ 93
Sandbyhov 4 och Haga 1:4
Norrköpings stad och kommun
Östergötlands län

Olle Hörfors

Sandbyhovsområdet

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.	4
Syfte och frågeställningar.	4
Metod och dokumentation	4
Resultat och tolkning	4
Referenser	4
Tekniska uppgifter.	6

*Omslagsbild: Sandbyhavs kapell 1918.
Från Norrköpings stadsmuseums bildarkiv.*

Ö S T E R G Ö T L A N D S   L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N   F Ö R   A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

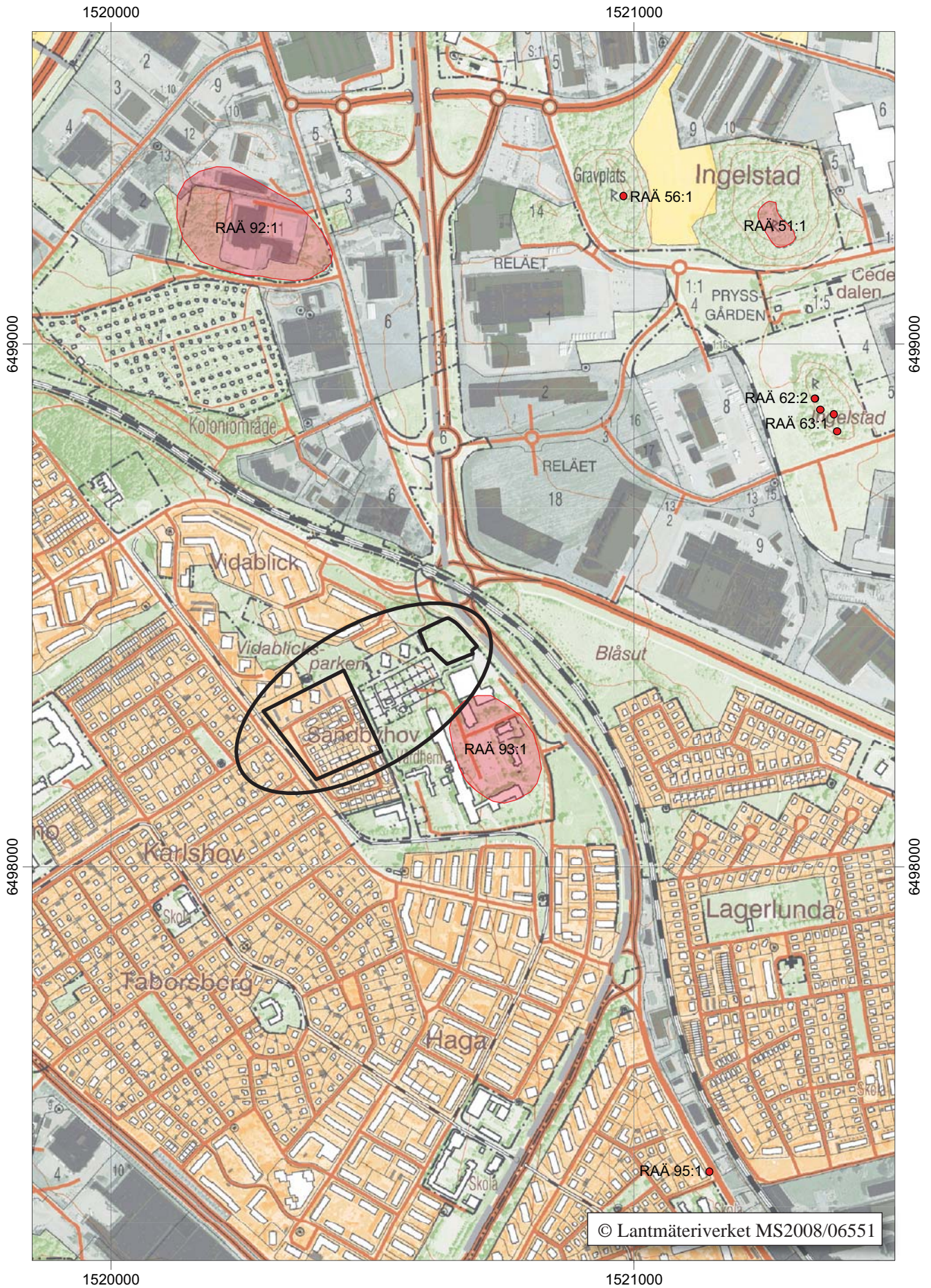
Sammanfattning

Inför nybyggnation inom Sandbyhovsområdet i Norrköping genomfördes en arkeologisk utredning etapp 1 och 2. Utredningen berörde två delområden med fastighetsbeteckningarna Sandbyhov 4 respektive Haga 1:4. Utredningen berörde fornlämning RAÄ 93 i Östra Eneby socken, läget för Sandby bys försvunna bytomt.

Sammantaget utreddes en yta av 15 000 m² genom grävning av sökschakt. Dessa hade en sammanlagd längd av 270 löpmeter. Ingenting av arkeologiskt intresse framkom.

Olle Hörfors
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 8G9e, med utredningsområdena markerade. Sandbyhov 4 ligger väster om sjukhusbyggnaderna och RAÄ 93 medan Haga 1:4 upptar den obebyggda tomten direkt söder om Sandbyhovsviadukten. Skala 1:10 000.

Inledning

Inför nybyggnation i Sandbyhovsområdet i Norrköping genomfördes en arkeologisk utredning etapp 2 våren 2000. Utredningen berörde två delområden med fastighetsbeteckningarna Sandbyhov 4 respektive Haga 1:4. Utredningen berörde RAÄ 93 i Östra Eneby socken, läget för den försvunna medeltida byn Sandby. Uppdragsgivare och kostnadsansvarig var JM Byggnads AB i Linköping. För fältarbetet svarade antikvarie Clas Ternström medan antikvarie Olle Hörfors sammanställt rapporten.

Områdesbeskrivning

Sandbyhovsområdet ligger i norra delen av Norrköpings norra förstad, direkt söder om den så kallade Sandbyhovsviadukten, där E4:an tidigare löpte in i själva staden. Området präglas av det före detta stora mentalsjukhuset från slutet av 1800-talet som också inkluderar den karakteristiska kapellbyggnaden.

Sandby var under medeltiden en by i Östra Eneby socken och omnämns vid tre olika tillfällen i handlingar från 1400-talet (ortnamnsarkivets digitala register, SOFI.se). Ortnamnet stavas *sandha* 1433 och *sandhom* 1457. Den 21/12 1447 i ett dokument underskrivet i Söderköping skrivs ”*pa then halff attungen i pretgierde som kyrkian bytte til sik för en halff attung i sandby*” (på den halva attungen i prästgården som kyrkan bytte till sig för en halv attung i Sandby). Läget för den gamla bytomten har fornminnesnummer 93 i Östra Eneby socken.

Innan sjukhuset byggdes låg i sjukhusområdets centrala del herrgården Sandbyhov. Den bör ha sitt ursprung i en by – Sandby, namnet gör sig påmint i formen Sandby utjord, som angränsar stadens gamla gräns i norr (t ex på kartan 1736). Av häradskartan att döma låg en gård, Sandby, ca 700 m sydsydöst om Sandby utjord i lägre mark på andra sidan järnvägen. Denna kan ha varit utflyttad. Ursprungligt byläge är okänt, men topografiskt verkar sjukhusområdet lämpligt. Inget gravfält är känt till byn i äldre uppteckningar.

Närmaste möjliga bygravfält till Sandby utgörs av RAÄ 92 vilket består av en uppgift om ett försvunnet gravfält några 100 m norr om Sandbyhovsområdet. Lägesmässigt hör detta dock snarare ihop med byn Ingelstad. Ingelstadsområdet utgör idag ett modernt och stort köp- och företagscentrum under kraftig tillväxt. Den kvarvarande delen av den gamla byn Ingelstad är registrerad som forn lämning RAÄ 63.

Till den gamla gårdsmiljön hör också en mycket intressant men svårtolkad run- och bildristning på en mörk häll, RAÄ 62 (Ög 43). Texten är tolkad av Brate i Östergötlands runinskrifter och lyder ÷ **salsi karpi sul** ÷ **D** ÷ **skut-** - **þ--a hiu** × eller ”Solse

(Salse) gjorde solen; Dag högg detta på bergknallen.” (Brate 1911).

Runtom runristningen finns också en bildristning bestående av ett svärd, ett solhjul och ett kors. Svärdet ser ut att vara av vikingatida typ medan solhjulet är atypiskt med en grop i mitten som liknar ett borrhål. Möjligen är det denna sol som ristningen åsyftar.

Syfte och frågeställningar

Den arkeologiska förundersökningen hade till syfte att fastställa om forn- och/eller kulturlämningar fanns inom området för den planerade exploateringen. Eventuella framkomna lämningar skulle beskrivas till karaktär, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet samt om möjligt dateras.

Metod och dokumentation

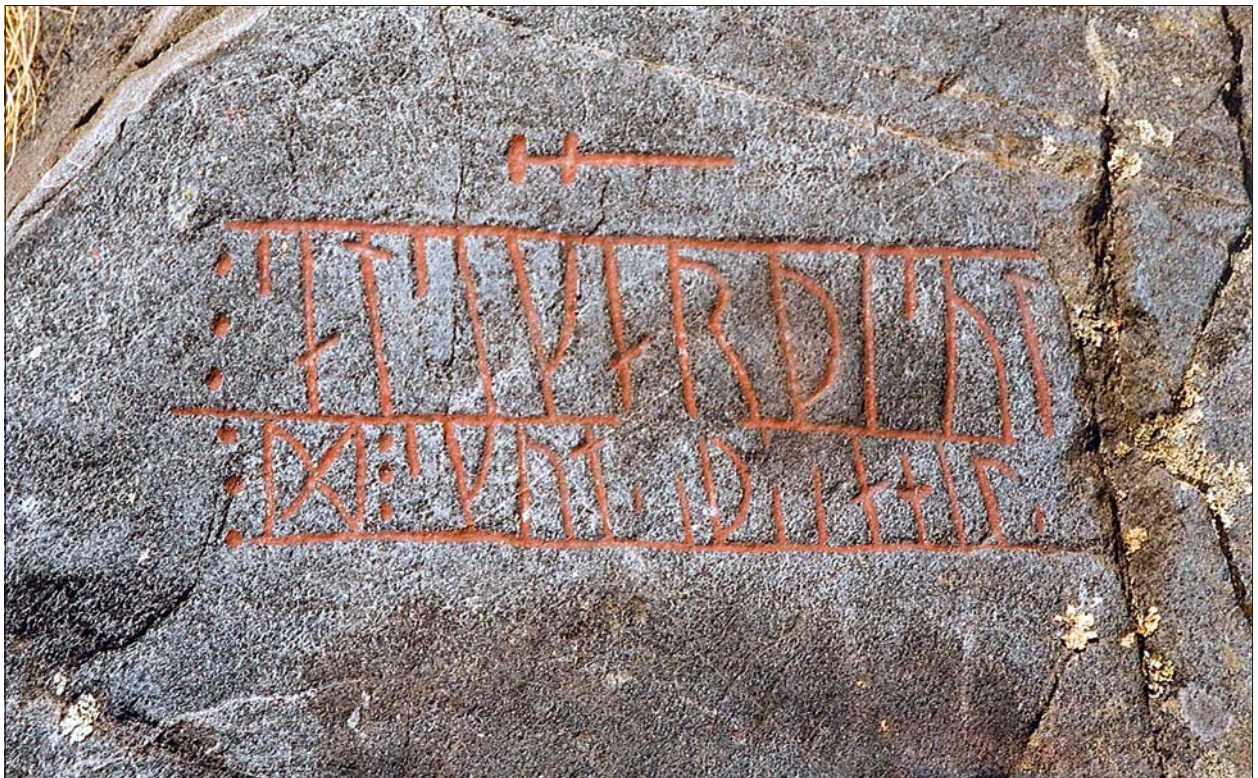
Vid undersökningen togs sökschakt upp med hjälp av en grävmaskin. Schakten grävdes till orörd mark utan att några dolda fornlämningar påträffades. Ingen särskild dokumentation upprättades därför över området.

Resultat och tolkning

Sammantaget grävdes 270 löpmeter sökschakt inom det sammanlagt 15 000 m² stora området. Ingenting av arkeologiskt intresse påträffades.

Referenser

- Brate E. 1911. *Östergötlands runinskrifter*. Stockholm.
- Feldt A-C. 2002. *Gång- och cykelvägar vid Ingelstad ekbackar*. Arkeologisk utredning etapp 1 och 2. Invid RAÄ 51 och 56. Blygatan, Ingelstad. Östra Eneby socken. Norrköpings kommun. Östergötlands län. Rapport ÖLM 2002:84.
- Hörfors O 1994. *Ingelstads bytomt*. Arkeologisk förundersökning. Forn lämning 63 Östra Eneby sn. Norrköpings stad och kommun. Rapport ÖLM 1994.
- Stenvall J. 2004. *Kv Reläet i Ingelsta*. Arkeologisk utredning etapp 2 inför utbyggnad av Ingelsta köpcentrum, kv Reläet 13, Ingelsta, Östra Eneby socken, Norrköpings kommun, Östergötland. Rapport UV-Öst 2004:62.
- Arkivhandlingar i Östergötlands läns museums topografiska arkiv.

Figur 3. Runhällen RAÄ 62 eller Ög 43 vid Ingelstad. Överst runhällen med runrad, sol, kors och svärd. Ovan runraden i detalj. Foto Sven Christensson, Sollentuna.

Kartor

Lantmäterimyndighetens arkiv. Akt 05-NKG-77
Geometrisk ägoavmätning 1736 av L J Wall-
berg.

Tekniska uppgifter

Område	Sandbyhov
Fastighetsbeteckning	Sandbyhov 4 och Haga 1:4
Socken	Östra Eneby
Kommun	Norrköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	Intill RAÄ 93, Ö Eneby socken
Ekonomiska kartans blad	085 94 (8G 9e Norrköping)
Koordinater	X6498300 Y1520490
Koordinatsystem	RT 90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning etapp 1 och 2
Länsstyrelsens dnr	220-8250-98
Länsstyrelsens handläggare	Carin Claréus
ÖLM dnr	502/98
Kontonr	5950
Uppdragsgivare	JM Byggnads AB, Linköping
Kostnadsansvarig	JM Byggnads AB, Linköping
Projektledare	Clas Ternström
Rapport	Olle Hörfors
Fältarbetstid	2000-03-21
Yta/Volym/Löpmeter	15 000 m ² och 270 löpmeter
Fynd	-
Foto filmnr	-
Analys	-
Grafik	Lasse Norr
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2010:51 © Östergötlands länsmuseum

Inför nybyggnation i Sandbyhovsområdet i Norrköping genomfördes en arkeologisk utredning etapp 1 och 2. Utredningen berörde två delområden med fastighetsbeteckningarna Sandbyhov 4 respektive Haga 1:4. Utredningen berörde fornlämning RAÄ 93 i Östra Eneby socken, läget för Sandby bys försvunna bytomt.

Sammantaget utreddes en yta av 15 000 m² genom grävning av söschakt. Dessa hade en sammanlagd längd av 270 löpmeter. Ingenting av arkeologiskt intresse framkom.